

NL Weekly - Achtergrond bij de cijfers

Philip Bokeloh, Piet Rietman, Jan-Paul van de Kerke

De week van hoop, minimumloon, investeringen en verlopen cao's

- ▶ **Hoop in tijden van corona**
- ▶ **Verhoging minimumloon op handen**
- ▶ **Macro investeringscijfert toont niet de verwachte dynamiek**
- ▶ **Stilstand aan cao-tafels**

Hoop in tijden van corona

Met 'alles van waarde is weerloos' dichtte Lucebert wijze woorden. In roerige periodes, zoals nu tijdens corona, is weerloosheid bepaald geen pre. Om problemen de baas te blijven, is juist veerkracht van belang. Veerkracht behelst het vermogen om fysiek en psychisch gezond te blijven bij ingrijpende veranderingen en tegenslag. Onderzoekers hebben de verschillende factoren bestudeerd die van invloed zijn op de veerkracht van individuen. Zij hebben daarbij gekeken naar de hoogte van het maandinkomen, spaartegoeden, schulden, het IQ, of mensen een geloof aanhangen, of zij zich verbonden voelen met hun omgeving en hoe 'zelveffectief' zij zijn. Verrassend genoeg blijken de eerste drie, dus de financiële buffers waarover mensen beschikken, slechts een beperkt effect op de veerkracht te hebben. Ook de relatie tussen veerkracht en het IQ, het geloof en de verbondenheid met de naaste omgeving is relatief zwak. Wat wel een betrekkelijk grote rol speelt bij de veerkracht van individuen, is hun zelfeffectiviteit, dus hoezeer zij erop vertrouwen dat zij invloed kunnen uitoefenen op hun omgeving door een bepaalde taak te volbrengen, of een probleem op te lossen. Het goede nieuws is dat zelfeffectiviteit te trainen is. Regelmatig dingen oefenen waarin je al goed bent om er nog beter in te worden, helpt. Dat mag zo zijn, welbeschouwd is een goed werkend vaccin nóg effectiever in de worsteling met corona. Het gelukkige toeval wil dat de meest recente berichten daarover heel bemoedigend zijn. (Philip Bokeloh)

Verhoging minimumloon op handen

Vrijwel alle grote politieke partijen lieten de afgelopen weken in hun conceptverkiezingsprogramma's voor 2021-2025 weten het minimumloon te willen verhogen. Partijen verschillen in hun opvattingen over hoe hoog het minimumloon precies moet worden, of een verhoging al dan niet in stappen moet en of gekoppelde uitkeringen zoals AOW en bijstand al dan niet meestijgen.

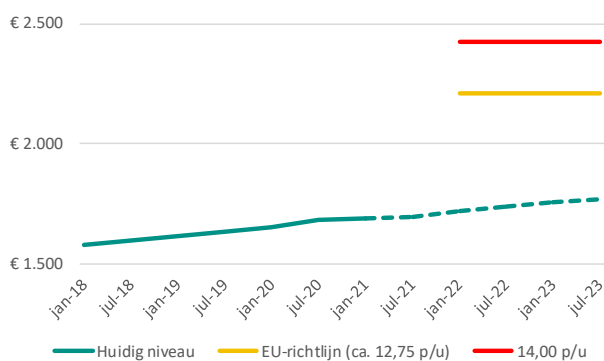
Het verhogen van het minimumloon heeft in eerste instantie positieve effecten zoals een lager armoederisico en een [hogere consumptie](#). Wel is er veel debat over en onderzoek naar werkgelegenheidsverlies dat optreedt door verhoging. Hierdoor denken dat het minimumloon in de komende kabinetsperiode in stappen wordt verhoogd, waarna steeds de effecten geëvalueerd worden. Gelet op de formatieperiode, op de tijd die nodig is voor wetwijzigingen en op de huidige systematiek waarbij het minimumloon wordt verhoogd in januari en juli, zou op zijn vroegst januari 2022 een eerste (tussen)stap gezet kunnen worden.

Gelet op de nieuwe Europese richtlijn over het minimumloon is de at-risk-of-poverty treshhold een voor de hand liggend doel. Voor de precieze definitie van deze treshhold verwijst de Europese Commissie naar externe onderzoeken die

elkaar soms tegenspreken. Ook legde Nederland zich in het verleden niet altijd direct neer bij nieuwe Europese richtlijnen op sociaaleconomisch gebied, zoals bijvoorbeeld die over ouderschapsverlof. Toch is in grote lijnen vast te stellen dat deze richtlijn betekent dat negen lidstaten, waaronder Nederland, worden aangespoord om het minimumloon op te hogen naar 50% van het gemiddelde inkomen en/of 60% van het mediane inkomen. Dat betekent voor Nederland zo'n € 12,75 per uur, een stuk hoger dan het huidige niveau (zie figuur) maar nog niet helemaal op het niveau van € 14,00 per uur, zoals door verschillende politieke partijen wordt voorgesteld. (Piet Rietman)

Wettelijk minimumloon

per maand, gebaseerd op 40-urige werkweek

Bronnen voor huidig niveau: Staatscourant, prognose ABN AMRO

Macro investeringscijfert toont niet de verwachte dynamiek

Na de economische krimp dit jaar zal volgens [onze nieuwe ramingen](#) de economie volgend jaar met 2,1% groeien. Ook investeringen zullen volgend jaar toenemen maar achter deze toename zal een grote diversiteit schuil gaan. Om effectief beleid te maken is het voor de overheid belangrijk om deze achterliggende diversiteit te kennen.

Ook tijdens corona worden investeringen met argusogen bekeken door economen omdat een langdurige terugval in investeringen het economisch herstel verder vertraagt. Investeringscijfers tonen de investeringsverwachtingen voor de economie als geheel, deze cijfers laten geen ruimte om de onderliggende dynamiek die op bedrijfsniveau zichtbaar is te tonen. Dit is een belangrijk perspectief omdat we van vorige crises weten dat herstel van investeringen op bedrijfsniveau ongelijk kan plaatsvinden.

Een van die lessen uit de vorige crisis betrof het feit dat kleine bedrijven er langer over doen om op hun oude investeringsniveau te komen. In de linker grafiek hieronder is het niveau van investeringen uitgesplitst naar bedrijfsgrootte te zien voor de periode na de Eurocrisis. Nederland kende in de jaren 2012 en 2013 een recessie. Voor kleine bedrijven (tot 50 medewerkers) duurde het ongeveer tot eind 2016 voordat investeringen weer op het niveau van voor de Eurocrisis waren. Grotere bedrijven bereikten dit niveau al halverwege 2014. Verschillende redenen liggen aan dit verschil ten grondslag. Financiering van de investeringen is er daar een van. Kleinere bedrijven hebben vaak minder buffers dan grotere ondernemingen en hebben bovendien minder toegang tot externe financiering. Dit betekent dat na een economische schok de kleine onderneming sneller moet snijden in de investeringsagenda.

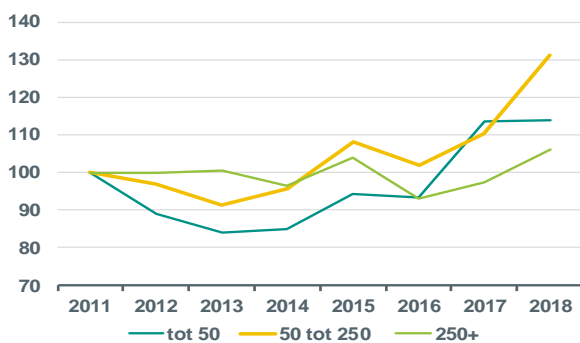
Naast bedrijfsgrootte kan het herstel van het investeringsniveau ook verschillen per sector. Bijvoorbeeld de vergelijking tussen sectoren die internationaal actief zijn en sectoren die zich voornamelijk op het binnenland

richten. De verklaring voor dit verschil is dat bedrijven die een grote internationale afzetmarkt hebben verlies van vraag uit het ene land opvangen met orders uit een ander land. Hierdoor hoeft er in tijden van een recessie niet direct bezuinigd te worden op de investeringsplannen. De rechtergrafiek hieronder toont het niveau van investeringen van bedrijven van twee internationaal actieve sectoren, de industrie en de zakelijke dienstverlening, en twee binnenlandsgerichte sectoren, de horeca en de bouw. Te zien is dat de bouw en de horeca er langer over doen om op het niveau van 2011 te komen in vergelijking tot de internationaal actieve sectoren.

Het aanjagen van investeringen ten tijde van corona is belangrijk om economisch herstel te bespoedigen. Oog houden voor de onderliggende ontwikkelingen is daarom belangrijk. Goede maatregelen zijn afgestemd op het feit dat herstel van investeringen na een crisis ongelijk verloopt tussen verschillende bedrijfsgroottes en verschillende sectoren. De [aankondiging](#) dat de BIK voor 65% specifiek geïnteresseerd wordt aan het MKB is daarom een welkome ontwikkeling. (Jan Paul van de Kerke)

Bedrijfsgrootte bepalend voor investeringsherstel

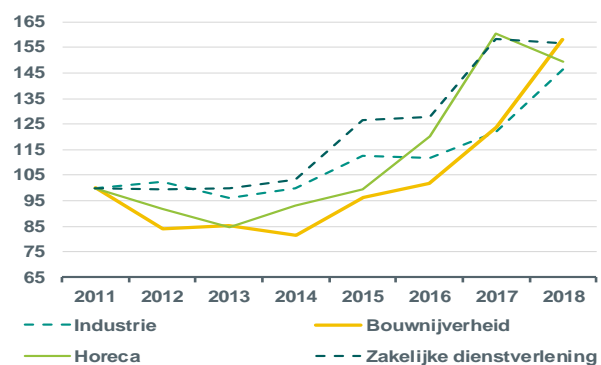
Investeringsvolume, geïndexeerd naar basis 2011. Indeling naar bedrijfsgrootte op basis van werkzame personen.

Bron: CBS

Internationaal actieve sectoren herstellen sneller

Investeringsvolume, geïndexeerd naar basis 2011. Indeling naar sectoren industrie, bouwnijverheid, horeca en zakelijke dienstverlening. Internationaal actieve sectoren industrie en zakelijke dienstverlening met stippellijn.

Bron: CBS

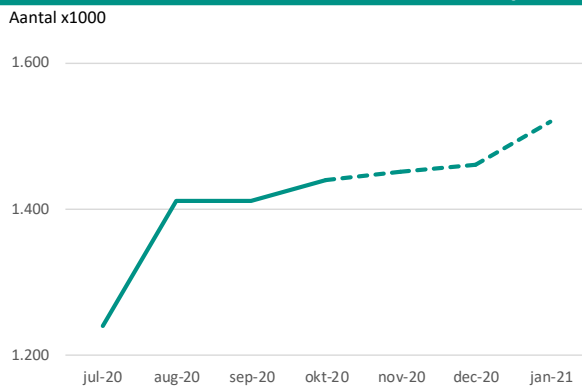
Stilstand aan CAO-tafels

Op het gebied van loonafspraken zijn er momenteel twee boeiende ontwikkelingen – de ene is beter in het nieuws te volgen dan de andere. Enerzijds komen er hier en daar onderhandelingsresultaten naar buiten met loonstijgingen die vaak boven inflatieniveau liggen: hier twee procent, daar tweeëneenhalf. Als dat voor alle bedrijven en sectoren zou gelden, zou dat bemoedigend zijn voor het besteedbaar inkomen, het consumptieniveau van huishoudens en daarmee het herstelvermogen na de crisis. Een nadere blik op welke sectoren en bedrijven het betreft suggereert echter een sterke samenhang is met de lockdownmaatregelen. Zo zien we in onze transactiedata dat consumenten meer uitgeven in de supermarkt en dat verbouwen populair is – 8 van de 15 laatst afgesloten cao's gelden voor bedrijven of sectoren in de voedingsmiddelen (de toeleveranciers van supermarkten) en bouwmaterialen en meubels. De gewogen gemiddelde loongroei bij deze bedrijven is boven de 2% op jaarbasis. De 2 van de 15 laatst afgesloten cao's waar de nullijn is afgesproken, zijn in de leisure- en reissector.

Anderzijds worden er een heleboel cao's niet afgesloten (zie linker figuur). In dit artikel van afgelopen maandag gaan we nader in op hoe dit werkt en wat de gevolgen zijn. Simpel gezegd heeft een werknemer

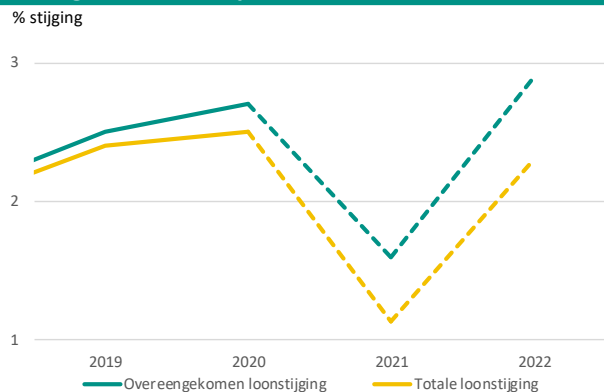
die onder een cao valt die tot en met december 2020 afloopt, begin 2021 een loonontwikkeling van 0%. Eventueel zou dan, als bijvoorbeeld medio 2021 nieuwe loonafspraken worden gemaakt, met terugwerkende kracht een afspraak over begin 2021 gemaakt kunnen worden. Maar dat is, met de afbouw van de loonkostensubsidie in gedachten, in veel bedrijven en sectoren maar de vraag. Al met al geven de loonstijgingen die worden overeengekomen (groene lijn, rechter figuur) een steeds minder accuraat beeld van de totale loonstijging (gele lijn). (Piet Rietman)

Steeds meer werknemers hebben een verlopen cao

Bron: AWWN, ABN AMRO, prognose ABN AMRO

...dus geven loonafspraken een vertekend beeld

Bron: AWWN, ABN AMRO, prognose ABN AMRO

Kerncijfers			
	2019	2020	2021
<i>Procentuele mutaties</i>			
Consumentenprijzen EU	1,2	0,4	1,0
Consumentenprijzen VS	1,8	1,2	2,0
Consumentenprijzen Nederland	2,6	1,4	1,4
Bbp EU	1,3	-7,6	2,7
Bbp VS	2,2	-4,8	3,4
Bbp Nederland	1,7	-5,6	2,1
Consumptie	1,5	-7,7	1,9
Overheidsconsumptie	1,6	-1,5	3,2
Investeringen	4,6	-5,4	0,2
Uitvoer	2,7	-5,8	4,6
Invoer	3,2	-5,6	4,5
Contractlonen	2,4	2,5	1,1
Huizenprijzen Nederland	6,9	7,25	0
Woningtransacties Nederland	0	0	-10,0
<i>Niveaus</i>			
Werkloosheid Nederland (% beroepsbevolking)	4,2	4,0	6,5
Lopende rekening Nederland (% bbp)	9,9	8,8	8,2
Begrotingssaldo Nederland (% bbp)	1,7	-8,0	-6,5
Overheidsschuld Nederland (% bbp)	48,7	62,1	64,0
10-jaars rente Nederlandse staatsobligaties (% , einde jaar)	-0,06	-0,35	-0,30
10-jaars spread Duitsland (basispunten, einde jaar)	13	20	20
Refirente (% , einde jaar)	0,00	0,00	0,00
Euribor, 3-maands (% , einde jaar)	-0,38	-0,45	-0,44
EUR/USD (koers, einde jaar)	1,12	1,18	1,25

Herziene cijfers zijn gecursiveerd.

Ramingen: ABN AMRO Economisch Bureau

Team Nederland:**Sandra Phlippen**, Chief Economist sandra.phlippen@nl.abnamro.com**Philip Bokeloh** Senior econoom woningmarkt, philip.bokeloh@nl.abnamro.com**Nora Neuteboom**, Senior econoom, nora.neuteboom@nl.abnamro.com**Piet Rietman**, Econoom, piet.rietman@nl.abnamro.com**Jan-Paul van de Kerke**, Econoom, jan-paul.van.de.kerke@nl.abnamro.com**DISCLAIMER**

Dit document is samengesteld door ABN AMRO. Het heeft uitsluitend als doel om financiële en algemene informatie te verstrekken over de economie. ABN AMRO behoudt zich alle rechten voor met betrekking tot de informatie in het document en het document wordt uitsluitend aan u verstrekt voor uw informatie. Het is niet toegestaan dit document (geheel of deels) te kopiëren, distribueren, door te geven aan een derde of om het voor enig ander doel te gebruiken dan hier boven bedoeld. Dit document is informatief bedoeld en vormt geen aanbieding van effecten aan het publiek, of een uitnodiging om een aanbod te doen.

U mag niet om welke reden dan ook vertrouwen op de informatie, meningen, beramingen, en aannames in dit document noch dat het compleet, accuraat of juist is. Er wordt geen garantie gegeven, uitdrukkelijk of stilzwijgend, door of uit naam van ABN AMRO, haar directeuren, functionarissen, vertegenwoordigers, gelieerde partijen, groepsmaatschappijen of werknemers met betrekking tot de juistheid of volledigheid van de informatie in dit document, en geen enkele aansprakelijkheid wordt geaccepteerd voor enig verlies als direct of indirect gevolg van het gebruik van deze informatie. De opvattingen en meningen opgenomen hierin kunnen op enig moment aan verandering onderhevig zijn en ABN AMRO heeft geen enkele verplichting om de informatie in dit document na de datum hiervan te herzien.

Voordat u in enig product van ABN AMRO investeert, dient u zich te informeren over de verschillende financiële en andere risico's, alsmede mogelijke beperkingen voor u en uw investeringen als gevolg van toepasselijke wetgeving en regels. Indien u, na lezing van dit document, overweegt een investering te doen in een product, raadt ABN AMRO aan om een dergelijke investering met uw relatiemanager of persoonlijke adviseur te bespreken om nader te bezien of het relevante product – met inachtneming van alle mogelijke risico's – past bij uw investeringen. De waarde van beleggingen kan fluctueren. In het verleden behaalde resultaten bieden geen garanties voor de toekomst. ABN AMRO behoudt zich het recht voor wijzigingen in dit materiaal aan te brengen.

Alle rechten voorbehouden